

Микола СЛОБОДЯН,
кандидат мистецтвознавства

ЧАС І ПРОСТІР У КІНЕМАТОГРАФІ

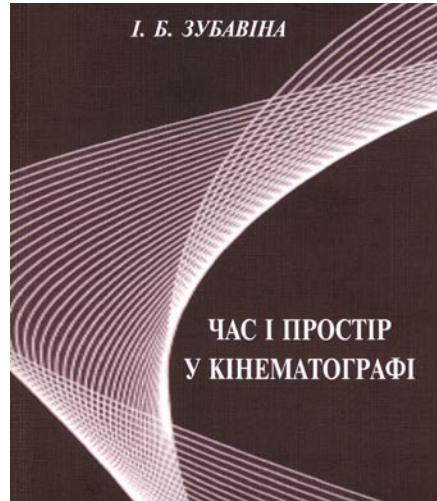
Зубавіна І. Час і простір у кінематографі / Інститут проблем сучасного мистецтва АМУ. – К.: Щек, 2008. – 448 с.

Науково-пізнавальний рівень кінознавчого дослідження залежить від двох важливих компонентів: актуальності обраної проблематики і манери, стилю викладу авторських думок. У такому контексті фундаментальна праця Ірини Зубавіної викликає зрозумілий інтерес – адже важливо познайомитися з дослідницьким полем авторки, довідатися, як, зрештою, поповнюється арсенал нинішньої української кінознавчої науки, наскільки компетентно вона обізнана з попереднім дослідженням обраної проблематики і в чому принадність, оригінальність її власних спостережень, аналізу та висновків. Бо й справді: вже в роки становлення кінематографа теоретиків і практиків цікавила одночасна належність кіно до мистецтв «рухомих» і «нерухомих», «часових» і «просторових», «пластичних» і «ритмічних».

Тобто кінематограф «увібрав» ознаки традиційних видів художньої творчості, поступово виокремлюючи власне «обличчя». Справді, час і простір – то фундаментальні елементи екранного видовища, незалежно від видових чи жанрових його ознак. І. Зубавіна доказово аналізує два фактори – об'єктивність та суб'єктивність митця, процес відтворення та перетворення реальності у екранному вимірі. І хоча упродовж розвитку кіномистецтва дослідженнями часопросторових структур займалося чимало авторів, усе-таки набутий десятиліттями творчий досвід, нові технологічні можливості кінематографа дають підстави для оновленого на черговому щаблі розвитку кінознавчої науки та мистецьких набутоків, поглибленого аналізу зазначеної проблематики.

Авторка рецензованого дослідження в контексті визначених наукових параметрів звертається до відомих діячів кіно – Деллюка, Кулешова, Ейзенштейна і Базена, Кракауера і Вертова, Пудовкіна, Марселя, Бахтіна, Шкловського та інших цікавих авторів. Не обминає вона і праць українських дослідників кіно: Л. Левчука, О. Онищенко, О. Мусянко, В. Горпенка, М. Братерської-Дронь, С. Тримбача, О. Рутковського, В. Скуратівського.

Принадно варто зазначити, що цей невичерпний перелік свідчить, що українська кінознавча наука, попри наявні за останні десятиріччя суспільно-політичні складнощі, не втратила власних позицій, постійної уваги як до проблем оновленого вивчення історичних аспектів, так і до сучасного й перспективного розвитку екранної творчості. Звертали увагу

на опрацьований авторкою значний масив кіноматеріалів, численні кіновтори, вплив особистісного фактора у створенні витвору мистецтва. Детально аналізується оволодіння часопростором у кінематографі ХХ сторіччя, зокрема вплив звуку на трансформацію часопросторової єдності кадру як складової виявлення і в ігровому, і в документальному кіно.

Ірина Зубавіна свідомо того і доказово, обґрунтовано доводить, що вдосконалення мови кінематографа, засобів художньої виразності, зміна ідейно-філософської засад щодо трактування людини як суб'єкта суспільства – вже це сприяло змінам інтерпретацій часпросторових характеристик екранного світу. Саме сучасним зразкам екранної творчості, продуктивним типам концептуалізації екранного хронотопу, аналізу сучасних фільмів у контексті проблематики роботи авторка приділяє значну увагу.

Увага дослідниці спрямована на аналіз і таких вагомих питань, як новаторське використання категорій простору і часу у другій половині ХХ сторіччя у зв'язку з розвитком кіномови; помітні прояви своєрідних хронотопів у творах авангардного спрямування, вплив маніпуляцій з часовими або просторовими параметрами на сюжетну канву твору тощо.

Маючи достатній сучасний матеріал щодо електронних та цифрових методів екранної фіксації, І. Зубавіна системно аналізує, як у ряді сучасних творів народжується відчуття повної свободи в реалізації креативних концептуальних задумів митців.

Певен, що фундаментальна монографія І. Зубавіної «Час і простір у кінематографі» посяде належне місце в сучасній українській науці, оскільки вона дає відповіді на недостатньо розроблені питання, має значний кінофактаж, досконалий науковий апарат. Вона знадобиться як науковцям, так і практикам, що займаються створенням своєрідного феномену – екранного образу.